

Sokan kérdezik, hogy ma Magyarországon diktatúra van-e már vagy még demokráciának tekinthető, ami van?

Erre keressük a választ Kenderney János "zöldpolitikussal".

- Rögtön az elején kérdezném, hogy amíg nincs rendőri, állami szinten erőszak, addig diktatúra sincsen vagy azért nem ez az elsődleges meghatározó jelenség?

- Évek óta több kevesebb kurázsival próbálják leírni hazai és külföldi politológusok a magyar demokrácia jellegét. Mert abban legalább mindenki egyetért, hogy van jellege. Hogy demokrácia van-e, arról megoszlanak a vélemények. De, akik a demokrácia nemlétét hangsúlyozzák, azok inkább jelzőkkel próbálják ezt körül írni. Diktatúráról mégsem beszél senki.

-Tehát akkor?

- Diktatúra van. Mégpedig ténylegesen az van.

- Szabad választások vannak Magyarországon, így is létrejöhet diktatúra?

- A hatalom megragadásához, teljesen megfelelő a demokrácia intézményrendszere. Választásokon is születnek diktátorok, jöhetnek létre diktatúrák, lásd Mussolini fasizmusa. Nemcsak puccs, vagy éppen forradalmi fegyveres felkelés hozhat el diktatúrát. Választhatunk is magunknak egyet, sőt többszöri választásokon is megerősíthetjük intézményesülését. A választások megrendezése önmagában tehát nem a demokrácia fundamentuma, de a diktatúra ellensége sem. Demokrácia felfogásunk is korszakról korszakra bővül és kiteljesedik, és ez így van rendjén. Amit ma alapvető dolognak, jognak tartunk, korábban nem az volt. Legyen az a választójoggal, az esélyegyenlőséggel vagy akár a tágabb munka és szociális jogokkal kapcsolatban.

- De akkor mitől van ma diktatúra Magyarországon?

- A történelmi korok egyszerűen kitermelték a maguk diktatúra modelljét, ahogy a demokrácia modellek is alakultak, és változni is fognak még a jövőben. Miért éppen egy megismert diktatúra modellt gondolunk állandónak, amihez viszonyítani próbálunk? Az elmúlt századiakat, vagy éppen jelen esetben akár a magyarországi diktatúra modellt? A jelenkori magyar is egyedi és megismételhetetlen lesz.

- Mégis idehaza, hogyan alakulhatott ki a diktatúra?

- A rendszerváltozás sikertelensége, a demokráciát megcsúfító kormányzás és a gazdasági válságkezelés komoly társadalmi sokkja, ezek mind külön-külön is, de együttesen biztosan lehetővé tették a kiutat kínáló és szinte az egyedüli politikai erő számára, hogy a társadalmi csalódottságot és elégedetlenséget saját erőforrásukká alakíthassák. Az állam és struktúráinak a teljes rabul ejtése bizonyos szempontból megnyugvást hozott, hiszen összhangot, kiszámíthatóságot és állandóságot teremtett. Akik meg nem így élték ezt meg, elhagyták az országot, vagy visszaszorultak teljesen. Természetesen az azóta minden vereségében és lehet, apró győzelmeiben is tovább gyengülő ellenzéki alternatíva, a gyenge civil és polgárjogi mozgalmak, és talán az egyik legfontosabb tényező, a nemzetközi liberális gazdaságpolitika látszólagos prosperitása is megágyaztak annak, hogy egy szűk csoportérdek komolyabb politikai ellenállás nélkül és társadalmi támogatottság mellett biztosan leuralhassa az államot. Európában. Igen, az Európai Unióban. Ezzel az az érv is megbukott, hogy az EU-nak csak demokratikus államok lehetnek a tagjai.

- Hol vannak ilyenkor az iskolázottabb, tanultak emberek?

- Az újra éledező magyar intellektuális társadalom (is) demokráciában szeretne élni, de nem akarja elismerni, hogy azt már régen csak a könyveiben és az álmaiban találja meg. Nem akarja elismerni és kimondani, diktatúra van, hiszen szemük láttára, és igen, passzív, netán aktív közreműködésükkel jöhetett az létre. Ezt elég nehéz megemésztenünk. De nincs más orvosságra. Pláne, ha ki is akarunk ebből gyógyulni. Demokratának lenni ma annyit jelent, hogy a mai körülményeket mérlegelve, a kor szellemisége és normái szerint képesek vagyunk saját és közösségi elveink és értékeink mentén egyenleget vonni a bennünket körülvevő politikai társadalmi rendszer működésével kapcsolatban, és ezt akarjuk is kimondani. Nem beszélve a cselekvésről, ami ugyanúgy nem maradhatna el.

Erőszak és elnyomás nélkül sokan nem tudják se elképzelni, se értelmezni a diktatúrát. Pedig nem hiányzik a represszió, nem hiányzik senkinek, illetve szükség sincsen rá. El lehet menni, tudjuk ezt már NER előtti időkből is, amikor a tehetetlen kormányzás nem tudott jobbat kínálni nekünk, és most is ezt teszi az aktuális hatalom, már hosszú évek óta. És sokan távoztak is: az

elégedetlenek akár a gazdasági, akár a politikai viszonyok és a kilátástalanság, az egyre jobban beszűkülő lehetőségek miatt. Minden egyes távozóval a regnáló hatalom erősödött. A szabadság így húzódott vissza egyre jobban hazánkban.

- Amikor Orbán Viktor győzött, a Nemzeti összefogás rendszeréről beszélt.

- A NER – nem nemzeti, de rendszerszintű együttműködő dolog. Kiépült egy rendszer, amit egy párt befoglalt és amit manapság NER-nek szoktak nevezni. Nem nemzeti, mert ma Magyarországon bizonyára ennek a definíciója is hiányos. És már a múltunkban sem értünk egyet, nemcsak vitatjuk az eredetét ennek a nemzetnek, de az alkotó elemeit is eltagadjuk, szépen csöndben. Egyre többen érzik most már magukat nemzetén kívülként. Kiépült a NER mandarinok felháza, pártokat átívelően alkotnak egységet, nem veszélyeztetni semmi az ő status quojukat. Együttműködnek, rendszer szintűen.

- Miért nem veszik ezt észre az emberek?

- A „nyilvánosság” propaganda célokat szolgál. Korunk propagandarendszerének nincsen szüksége az elmúlt században kialakult propagandisztikus eszközökre, amikor újak és még

hatékonyabbak állnak már rendelkezésre. A jelen média és közösségi felületei kiváló terepet nyújtanak a rendkívül jól fókuszált és irányított „tájékoztatás” számára, hogy a „fake news” üzemmódról ne is beszéljünk. A hazai digitális írástudás, nyelvtudás nélküliség, rádiós és TV-s frekvenciák szabályozása alkotja az elengedhetetlen zárt rendszert. Az információ ma fegyver, lőszerként használják a „hírterjesztést”. Milliárdokat költenek erre, és valóban az elmúlt korokban megismert elnyomó agresszív eszközök helyett. Nem folyik vér, kevesebb a militáns egyenruha. És a teljesítmény is jobb. Ilyen egy élhető diktatúra. Ennek is lehet „örülni”. A jogfosztás nem látványos, de olyan, mint a rozsda, mar. Miközben tudjuk, semmi sem tart örökké, tisztában lehetünk azzal is, a teljes társadalmi szétszakadás valamikori orvoslása elkerülhetetlen lesz, de fájdalmas is.

- A jelenlegi kormánypartoknak miért ilyen fontos a hatalom megtartása?

- Az önkorlátozás teljes hiánya az egyik legsúlyosabb ismérve a hazai állapotoknak. A hatalom elvesztésének félelmétől vezérelve, ahogy ezt 2002-ben megélték, nem akarnak semmit sem a véletlenre bízni. Persze ez önmagában lehetne akár pozitív motiváció kiindulópontja is, de nem az. Ahogy a szenvedély és a szenvedés között is nehéz sokszor az átmenetet tetten érni. Ugyanúgy a politikailag motivált (feltehetően) jó cselekvés iránya is átfordult a vezérelt és kényszeresen szabályozott politikai kommunikációs cselekvés felé. A hatalom mindenekelőtt. Minden apró győzelemre igényt formálnak. A politika nem akar jelentéktelennek látszódni, hangos és mindenható akar lenni. Annak rendje módja szerint be akar hatolni minden részbe, minden egyes kis térbe, minden mikro és nagyobb közösségbe. Kétséget sem akar engedni, mi a jó, a hasznos és üdvözítő. A hatalom magával rántotta szinte a teljes magyar társadalmi intézményrendszert, a nem kormányzati szféra egységeit is. Akik ebből kimaradtak, vagy nem voltak hajlandóak beállni a sorba, azokat teljes erővel próbálják kiszorítani és ellehetetleníteni.

Közben a nemzet „virtuális jóléte” vesz körül bennünket. Mindenhol zeng a Magyarország jobban teljesít, mi vagyunk a legjobbak, itt épül újra Európa és hasonlók... A jólétben mindenki megmártózhat, mindenkinek az jut, ami szociális és társadalmi igénye a hatalom szerint megilleti. Kinek milliárdok, kinek milliók, kinek közmunka. És ez látszólag képes, ha kohéziót teremteni nem is, de repedéseket elfedni igen. Ehelyett a jólétünk nem szempont, pedig ez

lehetne az egyetlen horizontálisan is értelmezhető egyenlőtlenségek leküzdésének cselekvési iránya, társadalompolitika célkitűzése. Egy diktatúrának erre azonban sohasem lesz, lehet szüksége, mert hatalmi rendszerének fenntartásához nem a jólétre, hanem erős vezető csoportra van szüksége, őket körülvevő mandarinokkal és vezetett együttműködőkre.

Köszönöm a beszélgetést!

Kertész Z István